

PLANINARSKI VJESNIK

PLITVIČKA JEZERA

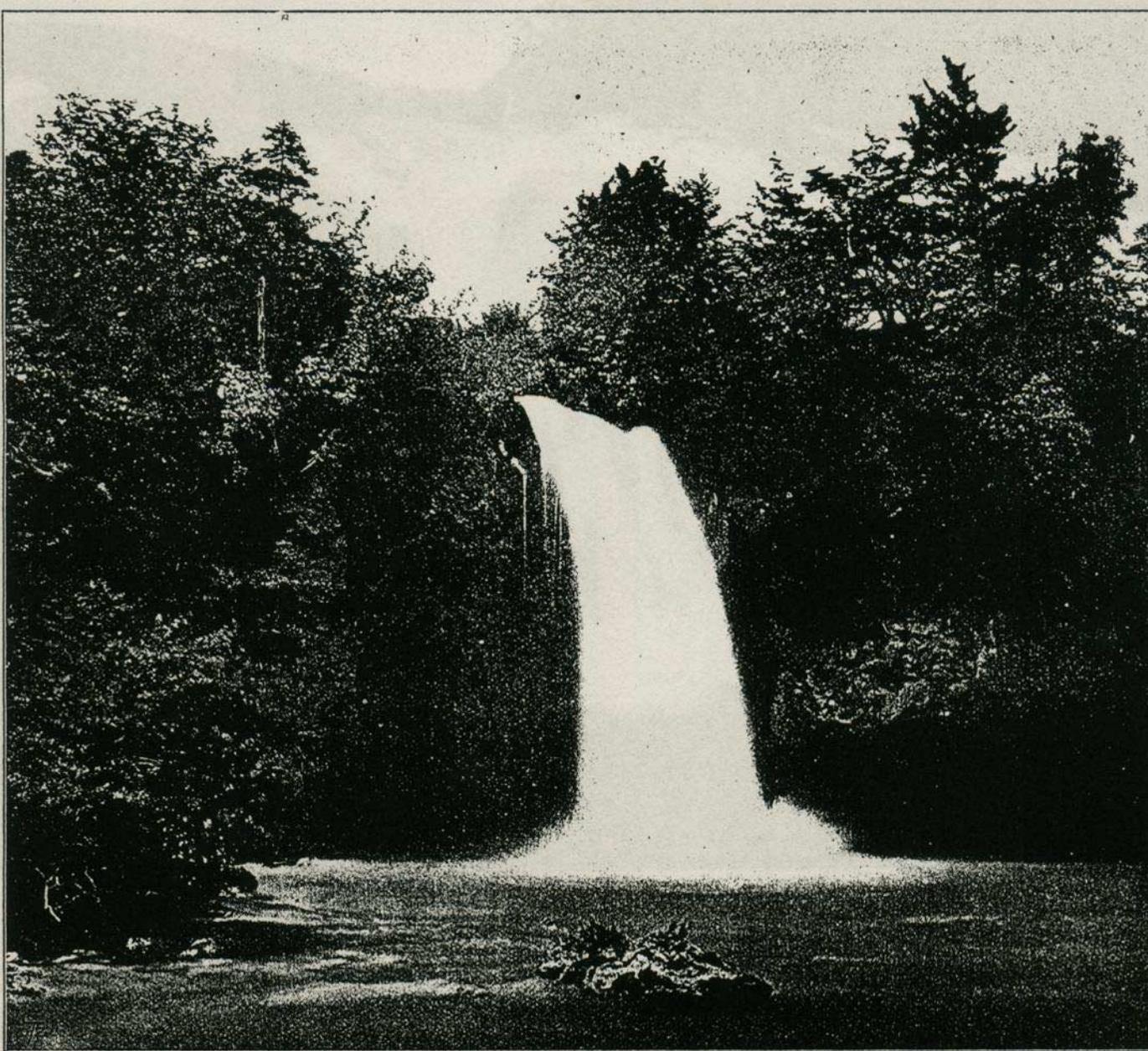
Tamo gdje se nebu pod oblake diže kršna Pliševica, gdje je šumom obrasla Kapela dostigla svoju najjužniju točku, blizu medje bosansko-hercegovačke, a daleko od svijeta, od njegove buke i krike, krije se alem hrvatski, safirna Plitvička jezera. Na deset terasa deset jezera, a jedno se u drugo ulijeva. Šest je gornjih većih, kojekako porazmješteno, u glavnem slijedi pravac jedne doline i jednoga razdolja, dok su dolnja četiri jezera tako udesila svoje korito, da već u prvom opažaš postanak rijeke. Tamnomodra Korana izlazi iz poslijednjeg jezera.

Najviše jezero, Prošćansko, nješto preko 2 km. dugo, a 1 km. široko, leglo je između Prošćanskog i Crnoga vrha. Tamna crnogorica okružuje svu okolicu, pa se uz samo jezero diže do 800 m. Na južnom najgornjem dijelu, gdje se je, kao da se boji ljudi, sakrilo mjestance Ljeskovac, jezero je močvarno. Zapadna je obala nješto rasčlanjena, pa ima svu silu draga i dražica, boja vode je ovdje zelena,

što se krađe kroz zelene svrži do slapa, rastavlja se u hiljadu i hiljadu kapljica duginih boja. Na jugu Gradinskog jezera ima mali vršić, koji nosi tragove prastare gradjevine, koju zove puk Krčingrad.

Gradinsko jezero je spojeno s Kozjakom direktno i kroz dva manja jezera. Na njihovim slapovima klepeću kozjački mlinovi. Sa novoga hotela i još bolje sa vrha Medvedjaka iznad toga hotela prikazat će ti se divan pogled na sva gornja jezera i na sve slapove. Kozjak jezero najveće, 530 m. nad morem, prostire se kao Prošćansko od sjevera prema jugu, tek mu je boja mnogo modrija. Na zapadnoj obali ima nekoliko strmih bujica, koje za kišnoga vremena tvore uske kaskade. Nasred jezera protegnuo se lijepi obrašteni Stefanijin otok. Na istočnoj obali diže se opet kolonija, gdje je pred nekoliko godina „Plitvičko društvo“ podignulo hotel. Tu vodi cesta uz jezero iz Slunja u Otočac.

Dolnja jezera posve su različna od gornjih. Čovjek opaža odmah, da su nastala izdirućom silom vode, pa ne stoje međusobno u savezu slapovima, nego više jakim brzicama, od kojih ni jedna nije viša

PLITVIČKA JEZERA:

PRVI PAD KORANE

ali idući prema sjeveru postaje sve više modra. Sa dva slapa ruši se voda toga jezera na slijedeću terasu, u trouglo jezerce Ciginovac, koje se je zavalilo u strmu zavalu. Ovo jezero je valjda najljepše modre boje, pak ono i jedan slap iz Prošćanskog jezera čine treće jezero, Okrugljak gornji. Na mjestu, gdje počimlju slapovi Prošćanskog jezera, nastala je mala kolonija Labudovac. Tu su našli pred malo godina ne velike ali sjajne špilje stalaktika, koje dopiru sve do Ciginovca.

Iz Okrugljaka pada voda kroz guštaru u dubinu, pa tu nastaju tri jezera na istoj terasi, koja su međusobno spojena, a odlikuju se tamnozelenom bojom, svakako poslijedica bujne vegetacije, koja ih okružuje. I opet tri slapa iz ovih jezera tvore Galovac, kojemu se dižu obale gotovo okomito do 200 m. Jednim jedinim ali silnim slapom ruši se Galovac kroz Milino jezero u Gradinsko jezero. To je sigurno najveličanstveniji od slapova gornjih jezera. A jedna zraka sunčana,

od 5 m. Na izlazu iz Kozjaka, gdje se diže most, počimlje Milanovac, koji se ruši u Osredak, dok kod još nižega jezera, Kaludjerovca, završava lijepi Dorotejin put.

Na istočnoj strani, gdje se redaju stojetne, jelama slične bukve, uvalila se špilja Šupljara, iz koje se pruža prekrasan pogled na Osredak. A još niže dolje Hrastovača sa prekrasnim stalaktitima. Iza Kaludjerovca pruža se turistu opet pogled, kakav će igdje teško naći. Iz Kaludjerovca ide niska brzica u Novakovića brod, poslijednje jezero, a sa istočne strane, sa visine od 68 m., spušta se niz vertikalnu stijenu slap Plitvice rijeke. Kad je suho vrijeme i vedro nebo, ona su dolnja jezera neprispodobljivo modre boje, a u proljeću i jeseni, kad navali kiša, pojačaju slapovi, jezera onda nenadano pozelene.

Od neprispodobljive ljepote su jezera u zimi, kad se inje uhvati svake grančice, kad se jakim ledom prekriju površine pojedinih jezera, a slapovi muklo glogoču u ogromnim ledenim cijevima.

SAMOBOR

Po malo raširila se spoznaja, da je Samobor svojim smještajem jedno od naših najugodnijih mesta u cijeloj domovini. Utisnut međ bregove ne pozna nesnosne žege, a daleka ravnica pred mjestom ne da, da se mjesto izgubi u mračnosti. Blizu medje Kranjske i Hrvatske, na svršetku prelaza preko Plešivice, u blizini Ruda, gdje je dugo vremena cvalo rudarstvo, Samobor je rano već postao važnijim mjestom, a blizina glavnog grada i čežnja za onom neobično udobnom okolinom, podaje mu danas sve veću vrijednost, koju doista i zaslužuje.

Samobor je staro mjesto. Tu su nekoć bila i vrata, kojima se prolazilo u susjedne zemlje, a plaćala se portarina — tu je daću predao Ladislav IV. s mjestom Samoborom Ivanu Irislavljevom sinu 1284. Ali Samobor ima iz ranijih vremena svoje povlastice, koje je 1242. kralj Bela potvrdio.

Samobor zadržao je do danas izgled gradića u Hrvatskoj, kakvi su bili tamo na početku XIX. vijeka, poslije polovice tog stoljeća

smrti Ulrika Celjskog zapade grad njegovu udovu Katarinu Branovićevu. Gospodari su se brzo mijenjali: 1488. kupi ga kralj Matija, ali ga u zamjenu za Ormužd dade Barb. Frankapanki. Sad gospodaju gradom Heningi, Frankopani, Ugnadi, Leonhard Gruber (vlasnik Ruda), Tomo Bakač-Erdödy, koji napokon združi u svojoj vlasti Okić, Lipovac, Kerestinac i Jastrebarsko. Cijelo to vrijeme trajale su svadje o grad, koje su i mjestu Samoboru samo štetu nenesile. A nije bilo ni kasnije bolje, kad su ženidbom došli u posjed grada Muskoni, Auersprgi, pa opet Erdödyjevi. Posljednji su vlasnici grada Alnochi, koji su ženidbom došli u posjed grada, kad su ga Kulmeri prekupili od Iv. Erdödyja. Još početkom XIX. v. grad je bio prilično uzdržan, nu tada se naglo razrušio, a od 1874. pokazuje nam ga fotografija Standlova gotovo sasvim nepromijenjena.

Danas je Samobor lijepo uredjeno ljetovalište i omiljeno izletište Zagrepčana. Cijela je okolica puna hlađa, pa za najveće ljetne žege struji sa okolnih gora svjež i ugodan povjetarac, koji rashladjuje zrak i prija ljetovalištarima. Samobor ima toplu sumpornu kupelj i t. zv. terepeutsko kupalište sa opširnim bazinom i zračnim i sun-

PLITVIČKA JEZERA:

MILANOVAC

i nije se mnogo nova posagradiло. Zato i ima u mjestu mnogo zanimljivih kuća iz prošlih dana, a pogotovo se ističe slikovitim kućerkama onaj dio grada, gdje stanuju ponajviše mali obrtnici, Taborec zvan.

Samoborci su si htjeli lijepu okolicu poljepšati, pa su si uredili park Anin dol. Bit će malo mesta, koji bi ljepši perivoj imala, a još manje, koja bi ih znala bolje čuvati.

Nad mjestom Samoborom diže se podor velikog grada. Ne zna se doduše tko ga je sazdao, ali je vjerojatno mišljenje Kukuljevićeva, da je to učinio Otokar II u razdoblju od g. 1260 do 1264., da sačuva slobodno brodarenje na Savi. Ivan Irislavljev otme grad češkom kralju, pa ga je valjda sam neko vrijeme barem posjedovao. Polovicom XIV. v. upravlja Samoborom župan zagrebački Petar, a koncem tog vijeka kaštelan Mirko, nu ne zna se, u čije ime.

Kad su ga celjski grofovi u XV. vijeku dobili, nijesu ga u svojoj vlasti dugo zadržali, već ga Albenom medvedgradskim založili. Iza

čanim kupkama. U tom pogledu prednjači Samobor i Zagrebu. Po svoj su okolici izvedeni putovi za šetnju i dobro označeni bojama. Iz Samobora vodi cesta prema Rudama po romantičnoj gorskoj dolini, po kojoj se vožnja i šetnja ljeti vanredno ugodna, osobito jutrom i večerom. U Rudama su se kopale rude sve do 70. godina prošloga stoljeća i u mjestu bilo je mnogo doseljenika, većinom Nijemaca, što pokazuju i danas mnoga imena. Iz Ruda može se planinar uspeti na desno po označenim putovima na Oštrec, vrlo šiljat i zanimljiv brije, i dalje na Lipovac sa starom gradinom.

Lijepa cesta u zavojima vodi desno dalje na sedlo Plješivice i u mjesto Plješivicu, a stara cesta vodi do sv. Leonharda i dalje na staru gradinu Okić. Uspon na Plješivicu od ceste na sedlu vrlo je lak i bojama označen. Na vrhu Plješive nalazi se mala željezna piramida, koju je prije 4 godine podiglo „Hrvatsko planinarsko društvo“. Sa piramide pruža se krasan vidik na Pokuplje i na okolne žumberačke gore, a za lijepa vremena seže pogled i do Risnjaka i Velebita,

pa i plitvičke Plješivice. Podno gore Plješivice prema jugu stere se ubavo gorsko mjesto Plješivica sa planinarskim svratištem braće Horvata, gdje planinar i prijatelj prirode u svako doba godine nalazi udoban stan i dobru opskrbu. Zimi se na Plješivici tjeru zimski sport i svake nedjelje, dok ima snijega, polaze iz Zagreba prijatelji toga sporta, da se ugodno pozabave na svježem, gorskem zraku. U proljeće i ljeti mnogi planinari posjećuju goru Plješivicu, a ima ih dosta, koji ljeti po više dana proborave u tom gorskem mjestu, krijeći se svježim zrakom i nasladjujući dalekosežnim izgledom.

NOVA DVA PLANINARSKA PUTO U ZAGREBAČKOJ GORI

Prije dvije godine odnosno prošle godine stali su se u zagrebačkoj gori između Šestina i Kraljičinog Zdenca, probijati dva pla-

Sav taj put ima duljinu od 2.440 metara, pa se može šetnjom prevaliti za 40 časaka. Ugodna je to šetnja u svako doba dana. Nema prašine, ne osjećaš jaka vjetra, u šumskoj si hladovini kraj potoka, koji ti svojim žuborom i sa stotinu svojih malih i raznih slapova zabavlja oko i uho kao da s tobom razgovara.

Kako je valjalo tu stazu probijati preko sad većih sad manjih strmina i jaruga, usjelina i ponora, pa kako se šumsko tlo nisko ispod medvedgradske strmine pruža, te je vodi propusno, morali su se graditi mostići, žlebovi, prokopi i propusti za vodu i vrela. Tako se načinilo na toj stazi 9 mostića od 2 do 7 metara dugih. Najdulji i najjači su: Kišov most i Mačkova brv. Osim toga ima na stazi toj još i 105 malih prokopa i četiri vrela, od kojih je jedno „Vinkovo“ na „Dragutinovu mostu“ s temelja čvrsto gradjeno.

Na toj planinarskoj stazi pribito je za orientaciju 7 tabala i to: na ulazu i izlazu staze sa oznakom cilja, onda na Kišovom mostu, na Mačkovoj brvi, na Mačkovoj pećini, na Stojanovićevom stolu, pa napokon na Vinkovom vrelu kraj Dragutinova mosta.

PLITVIČKA JEZERA:

GALOVAC

ninarska puta. Ti su putovi sada dovršeni: jedan je Miroslavov put, drugi Medvedgradski.

Onaj prvi, Miroslavovac, počinje namah u Šestinama iznad Kulmerove lugarnice na kolniku, koji vodi na veliki kamenolom i na Kraljičin Zdenac. Nakon 150 koračaja, što si načinio na tom kolniku, otvara ti se staza s desne strane toga kolnika. To je Miroslavovac, kako i tabla kazuje, koja je tuj pribita kraj ulaza na tu stazu.

Miroslavovac vodi kroz hladovitu šumu grofa Kulmera s početka ravno bez uspona. Iza pô kilometra put se pružio na dogled samoga potoka kraljevečkoga, a tada se strmije uzdiže malo ne cijelom drugom trećinom staze, jer je probito tlo kroz sam kamen. Kamena se strmina tuda širi mjestimice gotovo osovno, pa je valjalo zasjeći kamen za put 2 metra duboko. Treća trećina staze opet je malo ne ravna.

Prva trećina Miroslavovca gradjena je god. 1909., druga god. 1910., a treća ove godine, te je tim put svršen i tako sveden do Kraljičina Zdenca, upravo dopastrvišta grofa Kulmera.

Drugi je put Medvedgradski. Nije to staza, već put kolnik 3 metra širok. Podji na stari kolnik, koji vodi na Kraljičin Zdenac, pa kad si prešao iznad velikoga kamenoloma još jedno pô kilometra, otvorit će ti se uzlazeći na lijevo širok put prilično strm, metar duboko usječen s veće strane u kamen.

(Svršit će se.)

PLANINARSKA VIJESTI

Putovi u zagrebačku goru. Dva su glavna puta i ujedno najbliža u zagrebačku goru: jedan je gračanski, drugi šestinski. Najviša točka u zagrebačkoj gori jest Sljeme 1035 m. visoko, gdje je hrv. planinarsko društvo god. 1889. podiglo gvozdenu piramidu na 12 m.

Na Sljeme možeš iz Zagreba kolima, automobilom i pješice. Kolima i automobilom ideš kolnikom 5—6 m. širokim. Taj vodi sv. žaverskom cestom u Gračane, pa onda preko Zvečaja, Dolja, Blizneca i vidikovca Adolfovca na sam vrh. Sav put od Zagreba na Sljeme ima 18.6 km. Kola prevaljuju sav taj put za 3 do 4 sata. Iz Zagreba do Gračana — do crkve sv. Mihalja — ima 5 km.

Iz Gračana možeš i pješice na Sljeme. Jedno 100 koračaja od gračanske krčme Ivana Puntijara ima raskrižje; jedno i drugo raskrižje vodi na Sljeme. Od Puntijara ima na vrh dva sata hoda; put je sada crvenilom označen. Do Puntijara možeš kolima.

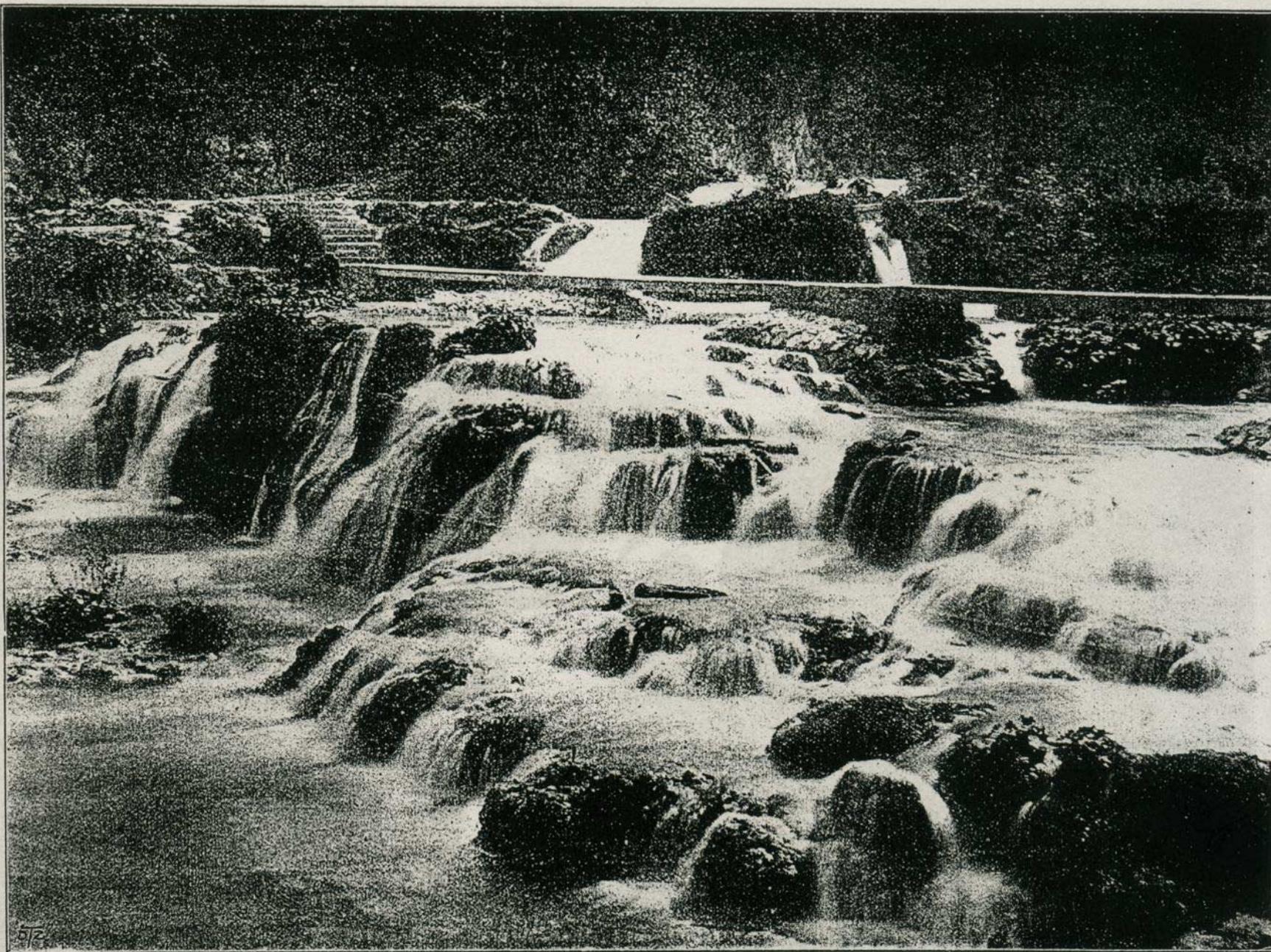
Osim tih putova ima iz Gračana i drugih uzlaza, ali ne za neuke i neplaninare.

Iz Šestina se može na Sljeme samo pješice; kolima možeš do Šestina lijepom šestinskom cestom za pô dobra sata, jer ima samo nešto preko 5 km. do toga sela. Od Šestina vodi uz potok kraljevečki do Kraljičina Zdenca krasan, dva i pô kilometra dugi put Miroslavovac. Od Kraljičina Zdenca dalje ide Elvirin put sve do bolnice okružne blagajne, a odavle šumski put do

osobito u ljetno doba i širim krugovima inteligencije i gradjanstva pohadjanje gora i planina i ujedno pospješuju promet stranaca, pa tako otvaraju nova vrela gospodarske privrede pučanstvu dotičnih mesta i krajeva.

Upućeno na sadašnji neznatni prihod, članarinu svojih ponajviše zagrebačkih članova (oko 400) H. P. D. moglo je do sada da donekle provede takve uredbe na Sljemenu i na samoborskoj Plješivici, na čijim je vrhuncima podiglo željezne piramide, a drugim hrvatskim gorama počelo je svoju brigu priklanjati tek u novije vrijeme time, da svoje članove potiče na što brojnije posjećivanje glasovitih vrhunaca Gorskega kotara i što bojama označuje planinarske putove na te vrhunce. Tako je u prošloj u ovoj godini izvelo markacije na Risnjak (od Zelina), na Klek (ponovo), na Viševicu, na Medvedjak i Bjelolasicu.

Društvo namjerava u tom smjeru proslijediti, izgraditi i označiti planinske putove na Bitoraj, Snježnik, k izvoru Kupe, na Golu Plješivcu, na Drgomalj, Tuhobić, na neke znatne velebitske vrhunce, zatim na Ivančicu, Strahinjšiću, na Sv. Goru u Žumberku itd. Kas-

PLITVIČKA JEZERA:

DRUGI KATARAKT OKRUGLJAKA DOLNJEG

Sljemena i na piramidu. Od Šestina do Sljemena ima 2 sata hoda. Put je crvenilom obilježen. To je i najljepši i najlaglji put na vrh gore.

Od Šestina vodi poseban Medvedgradski put na historijsku gradinu Medvedgrad 587 m. visoku i dalje sv. Jakopški put do kapele sv. Jakoba, koja stoji 973 m. visoko i odakle je lijep prostran vidik na jug, istok i zapad.

Na Sljeme vode iz Zagreba i drugi, nu nešto odaljeniji puti. Jedan od tih ide od sv. Duha uz potok Črnomerec preko Frateršćice i Mikulića, drugi od sv. Duha preko Lukšića i Šestina, treći preko Gračana na selo Bačun.

No v o t n i.

Promicanje planinarstva. Početkom srpnja razaslalo je Hrv. pl. društvo većem broju općinskih poglavarstva i upravama imovinskih općina ovu okružnicu: Hrv. planinarsko društvo u novije vrijeme ozbiljno nastoji, da se u gorovitim predjelima Hrvatske osnuju po primjeru drugih naprednih zemalja planinarske uredbe, koje omogućuju

nije namjerava društvo na vrhuncima nekih tih gora podići skloništa u kojima bi se planinari i prijatelji prirode mogli odmarati, noćiti i za nevremena sklonuti. Te su uredbe bezuvjetno potrebne tomu, da se planinarstvo u našim krajevima razvije, uspješno raširi i da se što više stranaca privuče u naše lijepe gorovite krajeve. No tih uredba ne može H. P. D. izvesti kraj sadašnjega svoga ograničenog prihoda, pa se zato obraća na općinska poglavarstva i imovne općine s pozivom da bi H. P. D. pritekli u pomoć redovitim godišnjom potporom u svrhu unapredjivanja planinarstva i prometa stranaca u hrvatskim krajevima.

Ujedno moli H. P. D. u toj okružnici, da bi općinska poglavarstva potakla misao, kako bi se u sjedištu dotičnih općina ili gradova osnovale podružnice H. P. D. prema paragrafu 9. društvenih pravila. Te bi podružnice mogle ujedno vršiti zadaču društava za promet stranaca i za poljepšavanje dotičnih mesta.